

KANCELARIA PRAWNA SKARBIEC PLUS
ROBERT NOGACKI SPÓŁKA KOMANDYTOWA
ul. Maciejki 13, 02-181
Warszawa, KRS 0000536926

Warszawa, dnia 22 września 2022 r.

Szanowny Pan
Zbigniew Ziobro
Minister Sprawiedliwości
Ministerstwo Sprawiedliwości

Dot. Projekt ustawy o zmianie ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary

Sygn. DLPK-I.408.2.2020

Szanowny Panie Ministrze,

uprzejmie informuję, że Kancelaria Prawna Skarbiec negatywnie ocenia propozycje zawarte w projekcie ustawy o zmianie ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary.

W pierwszej kolejności pragniemy odnieść się do podstawowej zmiany tj. odwróconego ciężaru dowodu. Wskazany w projektowanym art. 23 podmiot zbiorowy chcąc uwolnić się od odpowiedzialności będzie musiał wykazać, że wszystkie organy i osoby uprawnione do działania w jego imieniu lub interesie zachowały należyłą staranność wymaganą w danych okolicznościach w organizacji działalności tego podmiotu oraz w nadzorze nad tą działalnością

lub też, że nie posiadały wiedzy o czynie zabronionym będącym podstawą odpowiedzialności i przy zachowaniu należytej staranności nie mogły takiej wiedzy uzyskać, a podmiot zbiorowy nie powstał w celu wykonania połączenia albo podziału.

Wskazany powyżej przepis stoi w sprzeczności z zasadą domniemania niewinności, która mówi wprost, że winę należy udowodnić w postępowaniu prowadzonym zgodnie z przepisami prawa. Kodeks postępowania karnego w artykułach 167 - 242 ustala sposób przeprowadzania dowodów w postępowaniu karnym. Dlatego domniemanie niewinności stanowić powinno barierę przed skazaniem osoby, co do której brak jest niebudzących wątpliwości dowodów jej winy. Powyższa zasada sprowadza się do tego, że wyrok uniewinniający należy wydać nie tylko wówczas, gdy udowodniono niewinność oskarżonego, ale także wtedy, gdy nie zdołano mu udowodnić winy, mimo że jego wersja wydarzeń jest nieprawdopodobna. Z przedstawionego projektu wynika, że diametralnie odwraca się pewny kanon, co w ocenie Kancelarii jest zdecydowanie nie do zaakceptowania.

Odwrócony ciężar dowodu budzi zastrzeżenia w kwestii prawa do obrony oraz zasady domniemania niewinności, które są decydujące dla reżimu odpowiedzialności karnej. Wyżej wspomniany reżim wedle projektodawcy ma zastosowanie wobec podmiotów zbiorowych. Dodatkowo odwrócony ciężar dowodu tak samo należy postrzegać wobec nabywców podmiotu zbiorowego, o którym mowa w art. 16a ust. 5 projektu. Powyższa zasada ma również zastosowanie przy podziale, połączeniu lub przeniesieniu własności (projektowany art. 16a ust. 6). Przedstawiona kwestia powinna szczególnie wzbudzić czujność ustawodawcy gdyż, wymaga jednoznacznego określenia zakresu reżimu odpowiedzialności podmiotów zbiorowych w stosunku do zasad odpowiedzialności karnej. Mowa tu zarówno o zakresie proceduralnym, jak i materialnym.

Ponadto projektodawca wprowadził odpowiedzialność podmiotu zbiorowego właściwie za czyny własne, o którym mowa w art. 5a projektu. Wskazać należy, że niniejsza propozycja zawarta w projekcie de facto nie rozwiązuje fundamentalnego problemu związanego z nieścisłością takiego rozwiązania z ogólnymi przepisami dotyczącymi odpowiedzialności karnej.

Jeśli wprowadza się określenie czynu zabronionego, to nie może ono być oderwane od jej podstawowej definicji tj. zachowanie o znamionach wskazanych w art. 115 § 1 kk. Co istotne to zachowanie nie powinno być identyfikowane z przejawem funkcjonowania podmiotu zbiorowego ponieważ z całą pewnością jest pojęciem dotyczącym osoby fizycznej. Jednocześnie dyskusyjny pozostaje nadal charakter dot. odpowiedzialności podmiotów zbiorowych. Zapewne można uznać pewną represyjność przedstawionych w projekcie rozwiązań, zaś nie koniecznie już odpowiedzialność ściśle karną.

Widoczna jest również niezrozumiałość propozycji, co do czynności przeprowadzonych przed złożeniem wniosku o wszczęcie postępowania w odniesieniu do podmiotu zbiorowego. Przede wszystkim nie jest określony zakres działania pokrzywdzonego, gdyż nie jest sprecyzowane, czy i w jakim trybie miałby działać na tym etapie. Niejasne są także propozycje przepisów odnoszących się do zażalenia na postanowienie o umorzeniu lub odmowie wszczęcia postępowania przez prokuratora w określonych przypadkach o których mowa kolejno w art. 28a ust. 2 oraz art. 32d ust. 3 projektowanych przepisów. W świetle przedstawionej propozycji zmian przepisów w ogóle nie jest klarowne, czy takie postępowanie ma miejsce. Z kolei odnosząc się do projektowanego art. 32d ust. 3 niezrozumiały jest fakt przekazanie kompetencji do rozpatrzenia zażalenia nadrzędnemu prokuratorowi a nie sądowi. Taka sytuacja ma miejsce w postępowaniu karnym. I tutaj należy postawić pytanie, dlaczego analogicznych rozwiązań nie zastosować w przedmiotowym projekcie ?

W rezultacie przedstawione w projekcie zmiany wprowadzają nieład na etapie postępowania przed złożeniem wniosku do sądu odnośnie wszczęcia postępowania w stosunku do podmiotu zbiorowego. Na dodatek projekt art. 32a ust. 1 wskazuje na możliwość złożenia przez pokrzywdzonego pozwu cywilnego wobec podmiotu zbiorowego, który w dalszej kolejności miałby być rozpatrywany przez sąd karny. Owe rozpatrywanie miałoby się odbywać w toku postępowania karnego, częściowo na zasadach cywilnych. Nie do przyjęcia jest również fakt, że powód cywilny nie może wziąć udziału w rozprawie, jeśli nie zgłosi się jako oskarżyciel posiłkowy. Jak wynika z powyższego szereg zaproponowanych rozwiązań budzi wątpliwości i nasuwa wiele pytań o racjonalność przedstawionych unormowań. Zdecydowanie proponowane zmiany wymagają szerszej analizy, a przede wszystkim uwzględnienia punktu widzenia podmiotów zbiorowych.

Bezdyskusyjne jest to, że zasady przyjęte w określonym systemie procesowym tworzą pewną uporządkowaną całość. Trzeba mieć świadomość tego, że przyjęte zasady przez dany system procesowy nie są zbiorem przypadkowym oraz pozbawionym wewnętrznej spójności. Formułują one zwarty system i z tego względu nie należy żadnej z nich rozpatrywać w oderwaniu od pozostałych i od istniejących pomiędzy nimi, rozmaicie zresztą ukształtowanych, wzajemnych zależności i powiązań. Kompleksowy obraz modelu danego procesu karnego uzyskujemy dopiero przez analizę całego systemu zasad przyjętych w tym procesie (S. Stachowiak, Zasada skargowości..., s. 430).

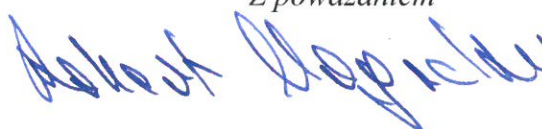
Z kolei propozycje zawarte w projekcie w art. 2 pkt 1 lit. a w zasadzie wyłączają podmioty, których kluczowym celem ustawowym albo statutowym nie jest prowadzenie działalności gospodarczej. Jest to poważnym ograniczeniem tych podmiotów, ponieważ mogą zostać obarczone odpowiedzialnością. Konsekwencją powyższego będzie fakt, że w centrum zainteresowania znajdą się jedynie duże podmioty gospodarcze.

Reasumując należy wskazać, że obecnie wymiar sprawiedliwości dysponuje szeregiem instrumentów prawnych dających możliwość walki z przestępczością. Jako przykład warto przytoczyć, to co do niedawna wydawać by się mogło niemożliwe czyli wprowadzenie instytucji „konfiskaty rozszerzonej”. Aktualnie rozwija się i działa coraz właściwiej i pewniej. Prokuratura w momencie nowelizacji Kodeksu karnego otrzymała narzędzie rozszerzające prawo do pozbawiania przestępców nielegalnie zdobytych majątków. Kolejnym przykładem jest zabezpieczenie mienia pochodzącego z przestępstwa, które również w ostatnich latach funkcjonuje i działa właściwie. Powyższe jest dowodem na to, że organy ścigania wyposażone są w odpowiednie narzędzia w zwalczaniu przestępczości, w tym również przestępczości podmiotów zbiorowych.

Mając na uwadze powyższe rozważania można pokusić się o tezę, że autor projektu tworzy swego rodzaju nadregulację, która w konsekwencji przekłada się na zbyt daleko idące nieprecyzyjne przepisy, procedury i działania organów. Ponadto może to generować dodatkowe koszty postępowania oraz biurokrację. Reasumując, niewątpliwie warto położyć większy

nacisk na rozwój rozwiązań, które obecnie mają swój byt prawny i funkcjonują względnie sprawnie.

Z poważaniem

Robert Nogacki

Komplementariusz